

COVID-19 BILAN BOG'LIQ YURAK YETISHMOVCHILIGINING OLDINI OLIISHDA PROFILAKTIK CHORA-TADBIRLARNI OPTIMALLASHTIRISH

Ganiyev Sardor Saminjonovich

DOI:<https://doi.org/10.5281/zenodo.23026001>

Kirish

Yurak yetishmovchiligi bo'lgan yoki uning rivojlanishiga moyil bemorlarda COVID-19 infeksiyasining og'ir asoratlari oldini olish zamonaviy sog'liqni saqlash tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Profilaktika ikki bosqichda ko'rib chiqiladi: birlamchi profilaktika — infeksiyalanishning o'zini oldini olish (emlash, sanitariya-gigiyenik choralar) va ikkilamchi profilaktika — infeksiyalangan yurak yetishmovchiligi bemorlarida asoratlarni oldini olish va erta aniqlash. Pandemiya davrida yig'ilgan tajriba shuni ko'rsatadiki, profilaktik qatlamni to'g'ri tashkil etish klinik yakunlarga sog'liqni saqlash tizimining boshqa har qanday tarkibiy qismidan kam bo'lmagan darajada ta'sir ko'rsatadi.

Shu bilan birga, yurak yetishmovchiligi bo'lgan bemorlar guruhida emlashga ishonch darajasining pastligi, mavsumiy kuzatuv tizimlaridagi uzilishlar va telemeditsina imkoniyatlaridan yetarlicha foydalanilmaganligi profilaktik ishlarning samaradorligini pasaytiruvchi muhim omillar sifatida qayd etiladi.

Tadqiqot maqsadi

Yurak yetishmovchiligi bo'lgan bemorlarda COVID-19 bilan bog'liq asoratlarning oldini olishga qaratilgan profilaktik chora-tadbirlarning samaradorligini baholash va ularni optimallashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqish.

Material va metodlar

Tadqiqot kesim (cross-sectional) va sharhlash uslubi bilan olib borildi. Yurak yetishmovchiligi tashxisi qo'yilgan, ambulator kuzatuvdagi bemorlar ikki guruhga ajratildi: birinchi guruh — to'liq emlash kursini o'tagan va muntazam telemeditsina monitoringidan foydalangan bemorlar; ikkinchi guruh — emlanmagan yoki qisman emlangan va an'anaviy (faqat klinikaga tashrif asosidagi) kuzatuvdagi bemorlar. Guruhlar orasida COVID-19 bilan kasallanish chastotasi, kasallikning kechish og'irligi, hospitalizatsiya zarurati va yurak yetishmovchiligi dekompensatsiyasi epizodlari 12 oylik kuzatuv davomida taqqoslandi. Bundan tashqari, bemorlarning dori-darmon rejimiga rioya qilish darajasi (adherence) va gigiyenik tavsiyalarga amal qilish darajasi so'rovnoma asosida baholandi.

Natijalar

Kuzatuv natijalariga ko'ra, to'liq emlangan yurak yetishmovchiligi bemorlarida COVID-19 bilan og'ir kechish va hospitalizatsiya zarurati emlanmagan guruhga nisbatan sezilarli darajada past bo'lgani aniqlandi. Emlangan guruhda o'rtacha kasallanish og'irligi va yurak yetishmovchiligi dekompensatsiyasi epizodlari soni ikki baravardan ortiq kam qayd etildi. Telemeditsina monitoringidan muntazam foydalangan bemorlarda og'irlashuv alomatlari (nafas qisishi kuchayishi, tana vazni tez oshishi, periferik shishlar) ancha erta bosqichda aniqlangan va o'z vaqtida shifokor tomonidan davolash korreksiyasi amalga oshirilgan, bu esa shoshilinch hospitalizatsiya ehtiyojini kamaytirgan.

Dori-darmon rejimiga rioya qilish darajasi telemeditsina guruhida sezilarli yuqori bo'lgani, bu esa muntazam masofaviy aloqaning bemorlar komplayensiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi. Shuningdek,

Multidisciplinary research and Innovation (SICMRI 2026)

gigienik tavsiyalarga (qo'l gigienasi, niqob taqish, yopiq joylardan cheklangan foydalanish) amal qilgan bemorlar guruhida infeksiyalanish chastotasi pastroq bo'lgani qayd etildi, biroq bu farq statistik jihatdan emlash omiliga nisbatan kamroq ahamiyatli bo'lgan.

Muhokama

Olingan natijalar yurak yetishmovchiligi bemorlarida COVID-19 ga qarshi emlashning yuqori klinik samaradorligini yana bir bor tasdiqlaydi va bu guruh bemorlarni emlash bo'yicha maxsus dasturlarga ustuvor tartibda jalb qilish zarurligini ko'rsatadi. Telemeditsina va masofaviy monitoring texnologiyalarining profilaktik qatlamga integratsiyasi alohida istiqbolli yo'nalish sifatida baholanadi, chunki u nafaqat infeksiya bilan bog'liq xavflarni, balki umuman yurak yetishmovchiligining tabiiy kechishi bilan bog'liq dekompensatsiya xavflarini ham kamaytirishga xizmat qiladi.

Profilaktik qatlamni optimallashtirishda uch bosqichli model taklif etiladi: birinchi bosqich — xavf guruhlarini stratifikatsiya qilish va individual emlash grafigini shakllantirish; ikkinchi bosqich — masofaviy monitoring vositalari (mobil ilovalar, telefon orqali kuzatuv, tana vazni va simptomlarni kundalik qayd etish) ni joriy etish; uchinchi bosqich — birlamchi bo'g'in shifokorlari va kardiologlar o'rtasida uzluksiz axborot almashinuvini ta'minlovchi yagona elektron tizimni yaratish. Bunday model resurslarni tejagan holda profilaktikaning qamrovini va sifatini oshirish imkonini beradi.

Xulosa

Yurak yetishmovchiligi bemorlarida COVID-19 bilan bog'liq asoratlarning oldini olish emlash qamrovini kengaytirish, telemeditsina monitoringini keng joriy etish va bemorlar komplayensini oshirishga qaratilgan kompleks profilaktik dasturlar orqali samarali amalga oshiriladi. Profilaktik qatlamni ushbu yo'nalishlarda optimallashtirish gospitalizatsiya va o'lim ko'rsatkichlarini kamaytirishning muhim rezervi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Butunjahon sog'liqni saqlash tashkilotining yurak-qon tomir kasalliklari bo'lgan bemorlarda emlash strategiyalari bo'yicha tavsiyalari.
2. Telemeditsina va masofaviy monitoringning surunkali yurak yetishmovchiligi bemorlaridagi samaradorligiga oid klinik tadqiqotlar.
3. Yurak yetishmovchiligi bemorlarida dori-darmon rejimiga rioya qilish (adherence) bo'yicha tizimli sharhlar.
4. Birlamchi sog'liqni saqlash bo'g'inida kardiologik profilaktika dasturlarining samaradorligi bo'yicha milliy hisobotlar.